

**Jubileusz 70-lecia chełmskiego Oddziału Archiwum Państwowego w Lublinie,  
Chełm, 20 maja 2022 r.**

W 2022 r. Archiwum Państwowe w Lublinie Oddział w Chełmie obchodziło jubileusz 70-lecia działalności. Obchody odbyły się 20 V, w sali widowiskowej Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie, przy ulicy Partyzantów 40.

Gości powitała prowadząca spotkanie Katarzyna Ślusarska, kierownik chełmskiego oddziału. Rozpoczęła od kilku słów wprowadzenia, w którym wskazała, że ludzie od najdawniejszych czasów gromadzili różne dokumenty, aby uchronić od zapomnienia ważne dla nich informacje. Początkowo były to głównie potwierdzenia praw własności, a później również inne dokumenty, ważne dla funkcjonowania państwa i sprawowania władzy. Własne archiwa prowadziły instytucje kościelne i osoby prywatne. Z biegiem czasu w archiwach gromadzono coraz więcej materiałów uznawanych za cenne dla państwa i kultury. Dzięki temu archiwa są dziś kopalnią wiedzy o przeszłości.

Po tych słowach prowadząca przeszła do powitania przybyłych gości. Wśród nich byli: Anna Dąbrowska-Banaszek, poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Anna Pańczyk, dyrektor Biura Beaty Mazurek, posłanki do Parlamentu Europejskiego, Agnieszka Drapsa, sekretarz Powiatu Chełmskiego, dr Piotr Dymmel, dyrektor Archiwum Państwowego w Lublinie, Katarzyna Zawisłak, dyrektor Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie Delegatura w Chełmie, Robert Chełmicki, dyrektor Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie oraz przedstawiciele archiwistów chełmskich, lubelskich i zamojskich, regionalistów, bibliotekarzy, muzealników oraz nauczycieli.

Następnie głos zabrał dr Piotr Dymmel, dyrektor Archiwum Państwowego w Lublinie. Rozpoczynając swoje wystąpienie powitał zaproszonych gości. Następnie zaznaczył, że jubileusz 70-lecia działalności to piękny jubileusz. To okazja do wspomniania przeszłości, ale również patrzenia w przyszłość. I właśnie tej przyszłości poświęcił swoje wystąpienie. Archiwa Państwowe to ważne instytucje, które stoją na straży dziedzictwa archiwalnego, dziedzictwa dokumentacyjnego, budują więź i tożsamość narodową, ale również wpływają na życie codzienne społeczeństwa. Archiwa Państwowe od 30 lat wychodzą naprze-

ciw potrzebom i oczekiwaniom społecznym. Początki lat 90. XX w. to trudny okres dla Archiwów Państwowych, postrzeganych jako instytucje zamknięte, trudno dostępne, mało przyjazne. I właśnie przez tych 30 lat nastąpiła diametralna zmiana w ich postrzeganiu. Obecnie archiwa postrzegane są jako instytucje nowoczesne, otwarte, przyjazne i ważne dla funkcjonowania wielu instytucji i osób. Ważnym czynnikiem w tej przemianie była „rewolucja informatyczna”, która dała archiwistom narzędzia do lepszej komunikacji, bardziej efektywnej pracy, szczególnie w zakresie informacji archiwalnej zaś dostęp do Internetu wprowadził archiwa w „sferę wirtualną”. Archiwa to pewnego rodzaju instytucje „hybrydowe”. Z jednej strony pełniące funkcję urzędów, zaś z drugiej strony to instytucje działające w obszarze kultury, udostępniające materiały archiwalne, swoje zasoby, na potrzeby użytkowników. Następnie dyrektor omówił założenia Strategii Rozwoju Archiwów Państwowych na lata 2021–2030, dokumentu wskazującego najważniejsze kierunki działań dla sieci Archiwów Państwowych na najbliższe dziesięciolecie. Określone zostały trzy cele strategiczne, bez osiągnięcia których dalszy rozwój Archiwów Państwowych będzie utrudniony lub wręcz niemożliwy. Do tych celów zaliczono: postrzeganie zasobów archiwalnych jako dziedzictwa narodowego, kompetentne kadry oraz nowoczesna sieć Archiwów Państwowych. Działania archiwistów w dekadzie realizacji strategii będą skupione na promowaniu swoich zasobów jako ważnej części dziedzictwa narodowego. Sposobem wpływania na świadomość jest szeroko rozumiana popularyzacja. Archiwa od lat podejmują działania w ramach promowania, rozpowszechniania wiedzy o archiwach i ich zasobach. Współczesne technologie dają możliwość tworzenia programów teleinformatycznych, wygodnych w obsłudze dla użytkowników. W ramach realizacji strategii działania popularyzatorskie będą prowadzone jeszcze szerzej, nastawione będą na promowanie archiwów w programach szkolnych, celem zachęcenia młodych ludzi do korzystania z archiwaliów. Natomiast poprzez podnoszenie świadomości archiwalnej można wpływać na postrzeganie domowych, rodzinnych archiwów, na potrzebę dbałości o archiwa prywatne.

Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych zależy na powstaniu marki Archiwów Państwowych, z którą identyfikowaliby się wszyscy pracownicy, która byłaby rozpoznawalna jako ważna organizacja, struktura w życiu społecznym. Również archiwiści państwowi będą mieli większe kompetencje, wiedzę i doświadczenie, by służyć pomocą użytkownikom. Archiwa usuwają bariery w dostępie do materiałów archiwalnych, jednak to same archiwalia mogą być pewną barierą ze względu na ich język czy sposób zapisu. I właśnie w takich

sytuacjach archiwiści służą pomocą, wykorzystując swoją wiedzę, umiejętności i doświadczenie. Chełm jest miastem pogranicza, przenikania się kultur, powstawania dokumentów w języku rosyjskim. I właśnie chełmscy archiwiści państwowi są przygotowani do pracy z takim dokumentem.

W 1952 r. zdecydowano o powstaniu archiwum w Chełmie, to było ważne wydarzenie w życiu miasta o wielowiekowej historii. Było to symbolem dojrzałości mieszkańców, wynikało z potrzeb administracyjnych, ale również historycznych. Na pracowników chełmskiego archiwum składają się już trzy pokolenia archiwistów. Swoje obowiązki wykonywali rzetelnie wpisując się w historię miasta. Kończąc swoje wystąpienie dyrektor Piotr Dymmel podziękował pracownikom chełmskiego archiwum za dokonania oraz pracę, często w niełatwych warunkach. Podkreślając, że archiwum chełmskie może być dumne ze swoich osiągnięć.

Następnie głos zabrała Katarzyna Ślusarska, kierownik Oddziału w Chełmie. W swoim wystąpieniu przybliżyła dzieje chełmskiego archiwum. Jego początki związane są ściśle z datą 29 marca 1951 r., kiedy wydany został dekret o archiwach państwowych. Archiwum w Chełmie rozpoczęło działalność w kwietniu 1952 r. jako Powiatowe Archiwum Państwowe w Chełmie, które swoim zasięgiem objęło powiaty chełmski, hrubieszowski oraz włodawski. Najwięcej trudności w organizacji nowej instytucji przysporzyło znalezienie i przygotowanie odpowiedniej siedziby. Pierwsza znajdowała się przy ulicy Lubelskiej 68, kolejne przy Lubelskiej 59, następna w gmachu głównym PKP. W latach 1957–1975 nastąpiła pewna stabilizacja pod względem lokalowym. Nie zakończyło to jednak problemów w tym zakresie. W wyniku reformy administracji państwowej w 1975 r., nastąpiła likwidacja powiatów. Powiatowe Archiwum Państwowe w Chełmie zostało przekształcone w oddział terenowy Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Lublinie, zaś siedziba przeniesiona do Krasnegostawu. Po likwidacji powiatów terenem jego działalności zostało województwo chełmskie. Pod koniec 1990 r. archiwum powróciło do Chełma, otrzymało nową siedzibę przy ulicy Siedleckiej 4. W 1997 r. nastąpiły kolejne zmiany. Archiwum otrzymało pomieszczenia w budynku wówczas Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Chełmie przy ulicy Partyzantów 40.

Przechodząc do drugiej części wystąpienia Katarzyna Ślusarska podkreśliła, że trudne jest przedstawienie w kilku słowach historii 70 lat funkcjonowania archiwum, instytucji tak ważnej dla regionu. Dlatego też podjęła próbę opisanie działalności na przestrzeni lat poprzez liczby, które są swoistym podsumowaniem osiągnięć, ale również pokazują jego specyfikę.

Rozpoczęła od 1 – jedno archiwum, 36 – numer archiwum w sieci Archiwów Państwowych, 6 – siedzib w dwóch miastach, 4 – kierowników, 43 – pracowników w ciągu 70 lat, 12.500 – zrealizowanych kwerend, czyli poszukiwań archiwalnych na złożony wniosek, 1434 – voluminy w bibliotece oddziałowej, 130.000 wykonanych i udostępnionych skanów w serwisie [szukajwarchiwach.gov.pl](http://szukajwarchiwach.gov.pl), 126.000 – przechowywanych jednostek archiwalnych, co się składa na 1282 metry bieżące materiałów archiwalnych, 618 – zespołów archiwalnych, 250 – nadzorowanych jednostek organizacyjnych, 2200 – wykonanych kontroli z zakresu postępowania z materiałami archiwalnymi, 40 – wystaw indywidualnych lub we współpracy, najczęściej z chełmską biblioteką w Chełmie, 603 – rekordowa liczba kwerend zrealizowanych w jednym roku (2001 r., realizowano wówczas poszukiwania zlecone przez osoby prywatne na potrzeby Fundacji „Polsko-Niemieckie Pojednanie”), 3 – przeprowadzki zasobu, z czego ostatnia rozpoczęta w grudniu 1997 r. obejmowała przeniesienie 435 zespołów archiwalnych, 900 m.b. oraz 90 tys. jednostek archiwalnych, 6 – lat pracy w trudnych warunkach w budynku nieczynnej piekarni, 40 – lat pracy archiwisty Anny Gleń, 3 – średnio pracowników rocznie, realizujących zadania archiwum, 1 – cel do realizacji: własna siedziba.

Specyfika pracy archiwisty państwowego w oddziale zamiejscowym jest niezmienna od lat. Jest to przede wszystkim wszechstronność w realizacji zadań. Archiwista, oprócz znajomości historii Polski, regionu, państwa, kancelarii, musi wykazać się umiejętnością kontaktu z użytkownikiem zasobu archiwalnego, który często ma problemy z precyzyjnym określeniem poszukiwanych dokumentów.

Archiwum Państwowe w Lublinie Oddział w Chełmie na przestrzeni 70. lat istnienia tworzyli ludzie i dokumenty. Te dwa elementy nawzajem uzupełniają się, nie mogą bez siebie funkcjonować. Praca w archiwum daje ogromną satysfakcję. Archiwiści są również mimowolnymi słuchaczami wielu historii rodzinnych, w których często wspomniane są wydarzenia II wojny światowej, represje ze strony okupanta niemieckiego, rzeź ludności polskiej na Wołyniu czy powojenne losy repatriantów i przesiedlonych na Ziemię Zachodnie. O ile tragiczne historie budzą współczucie, zrozumienie i chęć pomocy to zasób archiwalny potrafi być bezlitosny ze swoim często „niekompletnym, szczątkowym zachowaniem”. Jednak to wiedza o posiadanym zasobie, doświadczenie archiwistów powodują, że w przypadkach skazanych na niepowodzenie, poszukiwany dokument jest odnaleziony lub uzyskiwana jest informacja o miejscu jego przechowywania. Ludzie i dokumenty, dwa elementy, które wpływają na naszą rzeczywistość. To przykład, jak historia, wydarzenia z przeszłości zapisane

w dokumencie przechowywanym i zabezpieczonym w archiwum, mają znaczenie dla naszej teraźniejszości.

Następnie głos zabrał dr Andrzej Rybak, chełmski regionalista, prezes Stowarzyszenia „Rocznik Chełmski” i wieloletni pracownik Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie. Rozpoczynając swoje wystąpienie zaznaczył, że 70-lecie archiwum w Chełmie skłania go do refleksji jako użytkownika zasobu archiwalnego. Swoje refleksje przedstawił na dwóch płaszczyznach, osobistej i instytucjonalnej, jako prezesa Stowarzyszenia „Rocznik Chełmski”. Osobiście, po raz pierwszy do archiwum chełmskiego trafił w latach 90., kiedy mieściło się w budynku nieczynnej piekarni przy ulicy Siedleckiej 4 w Chełmie. Warunki pracy dla korzystających z archiwaliów były, delikatnie mówiąc, skromne. Zdecydowana ich poprawa nastąpiła po przeprowadzce do pomieszczeń w Chełmskiej Bibliotece w 1997 r. Z perspektywy czasu spośród 17 książek, których był autorem lub współautorem, ponad połowa była pisana w chełmskim archiwum. Na podstawie chełmskich archiwaliów przygotował pracę doktorską oraz wiele artykułów. W czasie wielu godzin spędzonych na pracy z materiałami archiwalnymi, pracownicy archiwum służyli pomocą. Chełmscy archiwiści, w szczególności Anna Gleń, Grażyna Prędkowska, Stanisław Minicki posiadali ogromne doświadczenie w poruszaniu się po zasobie. Były to osoby o wysokiej kulturze osobistej, która sprzyjała jakości pracy. Natomiast z perspektywy instytucjonalnej przedstawił dokonania Stowarzyszenia „Rocznik Chełmski”. Szczególnym osiągnięciem było uzyskanie w 2014 r. przez czasopismo „Rocznik Chełmski” statusu czasopisma naukowego. Podkreślił, że w czasie kontaktów z autorami i ich pracami od razu można było zauważyć, że powstawały one w oparciu o chełmski zasób archiwalny. Następnie przeszedł do zasobów ludzkich, nie mniej ważnych niż archiwalia. Zwrócił szczególną uwagę na obecnie pracujących w chełmskim archiwum archiwistów, na ich ogromną wiedzę, zaangażowanie, chęć niesienia pomocy użytkownikom, mającym problemy w poruszaniu się po zasobie. Kończąc złożył życzenia, w tym satysfakcji z wykonywanej pracy.

Po wysłuchaniu okolicznościowych wystąpień, goście mieli okazję wysłuchać koncertu Jarosława Buczka, chełmskiego barda i poety.

Jubileuszowi 70-lecia chełmskiego archiwum towarzyszyła wystawa autorstwa Żanety Wasyjczuk, starszego archiwisty Oddziału w Chełmie, pt. „Chełmskie archiwum naj...”. Autorka w swoim zamyśle chciała zaprezentować najcenniejsze materiały archiwalne przechowywane w chełmskim zasobie. We współpracy z Sewerynem Jezierskim, młodszym archivistą Oddziału w Chełmie, przeprowadziła kwerendę źródłową. Przeglądając materiały archiwalne, często

nietknięte przez użytkowników, odnaleźli wiele ciekawych dokumentów ukazujących historię miejsc, osób i zdarzeń. Niestety, ze względu na ograniczenia techniczne, wszystkich nie udało się umieścić na wystawie. Jednak, jak zaznaczyła autorka wystawy, będą one inspiracją do kolejnych pomysłów i projektów. Wystawa podzielona została na trzy bloki tematyczne: najstarsze, najczęściej poszukiwane oraz najciekawsze. W każdym z nich można było odnaleźć skrawek historii zamkniętej w dokumencie, zdjęciu, plakacie, czy mapie. Przykładem może być akt darowizny z 1626 r., dokumenty tożsamości z okresu okupacji niemieckiej, prace uczniów szkół podstawowych z lat dwudziestych ubiegłego wieku, czy karty *Kroniki miasta Chełma*.

Katarzyna Ślusarska



Il. 1. Kierownik Oddziału APL w Chełmie, Katarzyna Ślusarska



Il. 2. Wystawa z okazji 70-lecia Oddziału APL w Chełmie



Il. 3. Pamiątkowe medale 100-lecia działalności APL



Il. 4. Pracownicy APL i zaproszeni goście na jubileuszowym spotkaniu w Chełmie

## Spis obiektów do wystawy z okazji 70-lecia APL Oddział Chełm (oprac. Żaneta Wasyjczuk)

### Najstarsze miscellane, cz. 1

Akt erygowania cerkwi św. Jana Ewangelisty w Sobiborze w dobrach sióstr franciszkanek z klasztoru w Brześciu Litewskim w 1637 r. (118 Hipoteka we Włodawie, sygn. 188).

Akt darowizny części swych dóbr dziedzica Mogielnicy i Hańska Macieja Mogielnickiego m.in. na rzecz szpitala dla ubogich przy kościele parafialnym w Pawłowie, 1626 r. (116 Hipoteka w Chełmie, sygn. 111).

Dokument potwierdzający legalność urodzenia i pochodzenie szlacheckie Wojciecha Czyżewskiego, parafia w Gródku, 6 XI 1774 r. (117 Hipoteka w Hrubieszowie, sygn. 130).

### Najstarsze miscellane, cz. 2

Testament poświadczony przez prezesa Trybunału Cywilnego Pierwszej Instancji Województwa Lubelskiego w roku 1829 (138 Akta notariusza Jana Leopolda Kuczakiewicza w Hrubieszowie, sygn. 9).

Uchwała Rady Administracyjnej Królestwa oraz tabela podatków miejskich od wykonywanych zawodów z roku 1837 (26 Akta miasta Chełma, sygn. 1).



### **Najstarsze miscellane, cz. 3**

Odpis miar ziemi Królestwa Polskiego z roku 1782, wydany przez Główne Archiwum Królestwa Polskiego w Warszawie dla Magistratu Miasta Chełma w roku 1847 (26 Akta miasta Chełma, sygn. 5).

Akt jedynactwa z 1865 roku, który zwalniał z poboru do wojska (26 Akta miasta Chełma, sygn. 8).

### **Najczęściej poszukiwane – akta metrykalne**

Akta metrykalne rodziny Sikorskich (201 Zbiór akt Mariana Sikorskiego w Rejowcu – właściciel dóbr Wielobycz i Olesin w powiecie krasnostawskim, sygn. 11).

Świadectwo zawarcia związku małżeńskiego Jana Oleszko i Tatiany Kuryk, 8 VI 1899 r. (110 Sąd Grodzki we Włodawie, sygn. 27).

Wypis z aktu śmierci Pawła Ostrowskiego, Włodawa 7 IV 1933 r. (110 Sąd Grodzki we Włodawie, sygn. 39).

Akt śmierci Eugenii Imieckiej, 1937 r. (204 Akta rodziny Świeckich z Majdanu Stuleńskiego k. Włodawy, sygn. 1).

### **Najczęściej poszukiwane – dokumenty tożsamości**

Karta pracy wydana przez okupacyjne władze niemieckie w Hrubieszowie, 1943 r. (28 Starostwo Powiatowe w Hrubieszowie, sygn. 201).

Kenkarta – Karta rozpoznawcza wydana przez okupacyjne władze niemieckie w Hrubieszowie osobie narodowości rosyjskiej, 1942 r. (28 Starostwo Powiatowe w Hrubieszowie, sygn. 201).

Dowód osobisty wydany przez gminę Chorów, powiat horochowski, Wołyń, ówczesna Rzeczpospolita Polska, 1930 r. (28 Starostwo Powiatowe w Hrubieszowie, sygn. 201).

Legitymacja służbowa dostawcy chleba na terenie Włodzimierza Wołyńskiego, 1942 r. (28 Starostwo Powiatowe w Hrubieszowie, sygn. 201).

### **Najczęściej poszukiwane – dokumenty tożsamości**

Legitymacja Ukraińskiego Komitetu Pomocy w Zamościu, 1942 r. (28 Starostwo Powiatowe w Hrubieszowie, sygn. 201).

Personalausweis – dowody osobiste wydawane przez okupacyjne władze niemieckie, lata 1940–1941 (28 Starostwo Powiatowe w Hrubieszowie, sygn. 201).

Świadczenie wydane przez Urząd Gminy Staw zaświadczone o pochodzeniu i posiadaniu obywatelstwa polskiego, 1921 r. (127 Akta notariusza Józefa Grabińskiego w Chełmie, sygn. 5).

Tymczasowy dowód osobisty, wydany na podstawie ksiąg ludności stałej oraz oświadczenia sołtysa przez Urząd Gminy Krzywiczki, 1921 r. (127 Akta notariusza Józefa Grabińskiego w Chełmie, sygn. 5).

#### **Najczęściej poszukiwane – przesiedlenia**

Spis ludności przybyłej z Wołynia do Chełma wykonany przez władze niemieckie w 1943 r. (26 Akta miasta Chełma, sygn. 1186).

Lista osób wysiedlonych w ramach akcji „Wisła” oraz nasiedlanych na opuszczane gospodarstwa w gminie Romanów, 1947 r. (6 Starostwo Powiatowe we Włodawie, sygn.156).

Zgoda na przesiedlenie Michała Żukowskiego wraz z rodziną, Siedlce 10 VIII 1843 r. (26 Akta miasta Chełma, sygn. 2).

Odezwa do narodu ukraińskiego w sprawie przesiedleń, 1944 r. (60 Akta gminy Uchanie, sygn. 234).

#### **Najczęściej poszukiwane – ewidencja mieszkańców**

Rejestr osób z fotografiami, którym wydane zostały dowody osobiste na terenie gminy Chorobrów z lat 1946–1949 (47 Akta gminy Chorobrów, sygn. 403).

Karta z księgi ludności stałej miejscowości Bukowski Las z wpisem dotyczącym rodziny Szmidke, 1900 r. (31 Akta gminy Bukowa w Sawinie, sygn. 36).

Rejestr pomiarowy Miasta Narodowego Dubienka, który był również spisem mieszkańców według ulic w mieście, 1822 r. (27 Akta miasta Dubienka, sygn. 1).

#### **Najciekawsze... dzieckiem być**

Rysunki ze szkicownika Zofii Zajdlerowej, lata dwudzieste XX wieku (203 Akta rodziny Zajdlerów w Chełmie, sygn. 61).

List Isi Zajdlerowej do tatusia, 12 I 1932 r. (203 Akta rodziny Zajdlerów w Chełmie, sygn. 102).

List i rysunek dla taty Władka Zajdlera, 27 VI 1927 r. (203 Akta rodziny Zajdlerów w Chełmie, sygn. 96).

Praca ucznia szkoły podstawowej, w której nauczała Helena Zajdlerowa, żona Władysława Zajdlera, Chełm 21 I 1924 r. (203 Akta rodziny Zajdlerów w Chełmie, sygn. 74).

### **Najciekawsze... Piłsudski i Roja**

- Informacja o śmierci Józefa Piłsudskiego i zaproszenie na obchody związane z uczczeniem pamięci po nim, Chełm 13 V 1935 r. (22 Szpital św. Mikołaja w Chełmie, sygn. 11).
- Szkic sytuacyjny natarcia na odcinku grupy pułkownika Bolesława Roji (203 Akta rodziny Zajdlerów w Chełmie, sygn. 9).
- Podziękowanie dla MSW za kondolencje od Pani Marszałkowej Piłsudskiej, Warszawa 25 VI 1935 r. (4 Starostwo Powiatowe w Chełmie, sygn. 1258).

### **Najciekawsze... Pocztove varia**

- List do Władysława Zajdlera, który przebywał w Warszawie, od jego współpracownika w Chełmie, 1929 r. (203 Akta rodziny Zajdlerów w Chełmie, sygn. 94).
- Kartka pocztowa z Chełma do Heleny Zajdlerowej, przebywającej w Warszawie, Chełm 19 X 1928 r. (203 Akta rodziny Zajdlerów w Chełmie, sygn. 97).
- Pocztówka wysłana przez Władysława Zajdlera do syna pocztą polową Modlin, Chełm 22 XII 1916 r. (203 Akta rodziny Zajdlerów w Chełmie, sygn. 97).
- Kartka pocztowa wysłana do Mariana Sikorskiego w Rejowcu, 1938 r. (201 Zbiór akt Mariana Sikorskiego w Rejowcu – właściciel dóbr Wielobycz i Olesin w powiecie krasnostawskim, sygn. 11).
- Znaczkę pocztową różną z zasobu APL Oddział Chełm.

### **Najciekawsze... Z Chełma w świat**

- Świadectwa szkolne (493 Państwowe Gimnazjum i Liceum im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie, sygn. 1–6).

### **Najciekawsze... Lex et ordo**

- Akta sprawy sądowej z okresu końca okupacji, dotyczącej zgubionej chustki, pokazującej przyziemne problemy życia codziennego, pomimo wojennych zawirowań, 1944 r. (110 Sąd Grodzki we Włodawie, seria 0.5, sygn. 381).
- Dokument przyznania spadku po Józefie Być dla jego rodziny, Bełz 21 IX 1919 r. (5 Starostwo Powiatowe w Hrubieszowie, sygn. 225).
- Pismo Stefana Głęba do Powiatowego Urzędu Rozjemczego w Chełmie m. in. O rozłożenie zobowiązań na raty z określoną stopą procentową, 1933 r. (115 Powiatowy Urząd Rozjemczy do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich w Chełmie, sygn. 249).

**Najciekawsze... Oferta kulturalna**

Afiszki kulturalne (4 Starostwo Powiatowe w Chełmie, sygn. 149).

**Najciekawsze... Kronika Chełma**

Kronika m. Chełma Urząd Miejski w Chełmie (357 Urząd Miejski w Chełmie, seria 0.5, sygn. 2).

*Żaneta Wasyjczuk*